

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH

NGÔ ĐỨC TOÀN

**TÁC ĐỘNG CỦA VIỆC DUY TRÌ VÀ BẢO VỆ RỪNG ĐẾN
SINH KẾ CỦA NGƯỜI DÂN TRONG KHU VỰC ATK HUYỆN
ĐỊNH HÓA TỈNH THÁI NGUYÊN**

LUẬN VĂN THẠC SỸ KINH TẾ

Chuyên ngành: Kinh tế Nông nghiệp

Mã số: 60-31-10

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

PGS-TS. Đỗ Anh Tài

Thái Nguyên – năm 2011

LỜI CAM ĐOAN

Luận văn “**Tác động của việc duy trì và bảo vệ rừng đến sinh kế của người dân trong khu vực ATK huyện Định Hóa tỉnh Thái Nguyên**” được thực hiện từ tháng 6/2008 đến tháng 8/2010. Luận văn sử dụng những thông tin từ nhiều nguồn khác nhau. Các thông tin này đã được chỉ rõ nguồn gốc, đa số thông tin thu thập từ điều tra thực tế ở địa phương. Số liệu được xử lý bằng phần mềm thống kê SPSS kết hợp với các phương pháp phân tổ và kiểm định thống kê.

Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ một học vị nào tại Việt Nam.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và mọi thông tin trong luận văn đã được chỉ rõ nguồn gốc.

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn này, tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo, Khoa Sau Đại học, cùng các thầy, cô giáo trong trường Đại học Kinh tế và Quản trị Kinh doanh Thái Nguyên đã tận tình giúp đỡ, tạo mọi điều kiện về thời gian, tinh thần cho tôi trong quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Đặc biệt xin chân thành cảm ơn PGS - TS. Đỗ Anh Tài đã trực tiếp hướng dẫn, chỉ bảo tận tình và đóng góp nhiều ý kiến quý báu, tạo điều kiện thuận lợi cho tôi hoàn thành luận văn tốt nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn TS. Joachim Krug thuộc Viện nghiên cứu lâm nghiệp thế giới, đại học Hamburg - Đức đã đã tổ chức lớp huấn luyện về các phương pháp đánh giá chỉ số (Indicators) trong đánh giá sinh kế tại trường ĐH Kinh tế & QTKD Thái Nguyên tháng 5/2009.

Tôi xin chân thành cảm ơn đồng chí Đặng Huy Thành - Giám đốc Trung tâm nước SH & VSMT NT Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi về thời gian cũng như công việc để hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn cán bộ, lãnh đạo Huyện uỷ, UBND huyện Định Hóa - Tỉnh Thái Nguyên, Hạt Kiểm Lâm, phòng Nông nghiệp&PTNT, phòng Thống kê, Phòng lao động thương binh xã hội, Phòng tài nguyên và môi trường, cán bộ và nhân dân các xã Phú Đình, Diềm Mặc, Bảo Cường và xã Quy Kỳ đã tạo mọi điều kiện giúp đỡ khi điều tra thực địa giúp tôi hoàn thành luận văn này.

Cuối cùng tôi xin chân thành cảm ơn cơ quan, gia đình, bạn bè, đồng nghiệp, đặc biệt là người vợ thân yêu đã luôn sát cánh, động viên, giúp đỡ tôi hoàn thành luận văn này.

Thái Nguyên, ngày ..... tháng 10 năm 2011

Tác giả luận văn

Ngô Đức Toàn

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC BẢNG SỐ LIỆU	vi
DANH MỤC BIỂU ĐỒ.....	vii
DANH MỤC SƠ ĐỒ	vii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	2
2.1. Mục tiêu chung	2
2.2. Mục tiêu cụ thể	2
3. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu	3
3.1. Đối tượng nghiên cứu	3
3.2. Phạm vi nghiên cứu	3
4. Ý nghĩa khoa học của đề tài nghiên cứu	3
5. Kết cấu của luận văn	3
CHƯƠNG 1	4
TỔNG QUAN TÀI LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	4
1.1. Cơ sở khoa học về phát triển bền vững	4
1.1.1. Cơ sở lý luận.....	4
1.1.2. Cơ sở thực tiễn	22
1.1.3. Thực trạng quản lý rừng tại khu vực ATK Định Hóa	37
1.2. Phương pháp nghiên cứu và đánh giá	38
1.2.1. Các câu hỏi đặt ra mà đề tài cần giải quyết	38
1.2.2. Phương pháp nghiên cứu	39
1.3. Một số công cụ sử dụng trong nghiên cứu.....	47
1.4. Hệ thống chỉ tiêu phân tích đánh giá	48
CHƯƠNG 2	51
THỰC TRẠNG VIỆC DUY TRÌ VÀ BẢO VỆ RỪNG TRONG KHU VỰC ATK HUYỆN ĐỊNH HÓA	51
2.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu	51
2.1.1. Điều kiện tự nhiên	51

2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội	60
2.2. Thực trạng đời sống kinh tế của hộ gia đình khu vực ATK Định Hoá	85
2.2.1. Nguồn lực con người.....	85
2.2.2. Nguồn lực xã hội	90
2.2.3. Nguồn lực tự nhiên.....	92
2.2.4. Nguồn lực tài chính và vật chất.....	101
2.3. Tác động của quản lý rừng đến đời sống người dân	107
2.4. Kết luận.....	109
CHƯƠNG 3	110
CÁC GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM DUY TRÌ VÀ BẢO VỆ RỪNG TRONG KHU VỰC ATK HUYỆN ĐỊNH HÓA.....	110
3.1. Quan điểm, mục tiêu, định hướng bảo vệ và phát triển rừng khu ATK huyện Định Hóa.....	110
3.1.1. Quan điểm bảo vệ và phát triển rừng khu ATK huyện Định Hóa.....	110
3.1.2. Mục tiêu.....	111
3.1.3. Định hướng bảo vệ phát triển rừng tại Định Hoá.....	111
3.2. Giải pháp phát triển tài nguyên rừng	114
3.2.1. Nhóm giải pháp về kinh tế.	114
3.2.2. Nhóm giải pháp xã hội.	117
3.2.3. Nhóm giải pháp khoa học công nghệ.	120
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	124
1. Kết luận.....	124
2. Kiến nghị.....	125
TÀI LIỆU THAM KHẢO	126
PHỤ LỤC.....	130
Phụ lục 01: Kết quả kiểm định	130

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

VQG	Vườn Quốc gia
GTZ	Tổ chức Hợp tác Kỹ thuật Đức
UBND	Ủy ban nhân dân
PTNT	Phát triển nông thôn
CHLB	Công hoà liên bang
SPSS	Statistical Package For Social Sciences
R	Recreational Mathematics
MIS	Hệ thống thông tin môi trường
SME	Doanh nghiệp vừa và nhỏ
PIC	Trung tâm thông tin công cộng
PSFE	Chương trình rừng quốc gia
UTOs	tổ chức hợp tác kỹ thuật
WCS	Hiệp hội bảo vệ thú rừng
WWF	Quỹ thế giới bảo vệ các loài thú hoang dã

DANH MỤC BẢNG SỐ LIỆU

Bảng 1.1: Bảng thống kê số hộ điều tra cơ sở	41
Bảng 2.1: Tình hình sử dụng đất đai của huyện Định Hóa.....	56
Bảng 2.2: Tình hình nhân khẩu và lao động của huyện Định Hóa.....	61
Bảng 2.3: Tình hình lao động, việc làm và hộ nghèo của huyện Định Hóa	62
Bảng 2.4: Cơ cấu kinh tế của huyện Định Hóa qua 5 năm (2006-2010).....	66
Bảng 2.5: Kết quả một số cây nông nghiệp chính trên địa bàn huyện Định Hóa qua	69
Bảng 2.6: Tình hình phát triển chăn nuôi trên địa bàn huyện Định Hóa	70
Bảng 2.7: Một số chỉ tiêu cơ bản về giáo dục của huyện Định Hóa.....	73
Bảng 2.8: Một số chỉ tiêu cơ bản về Y tế của huyện Định Hóa.....	74
Bảng 2.9 : Hiện trạng quản lý và sử dụng đất quy hoạch lâm nghiệp năm 2010	80
Bảng 2.10: Tình hình sản phẩm lâm nghiệp chủ yếu và diện tích rừng thiệt hại	82
Bảng 2.11: Thời gian các hộ định cư trên địa bàn tính đến 31.12.2009 (năm).....	85
Bảng 2.12: Thông tin chủ hộ	86
Bảng 2.13: Trình độ học vấn của các hộ điều tra	87
Bảng 2.14: Nhân khẩu bình quân / hộ (người)	87
Bảng 2.15: Sự thay đổi số lượng lao động trong hộ (% số người trả lời).....	88
Bảng 2.16: Phân bố thời gian làm việc trong hộ (% tổng quỹ thời gian)	89
Bảng 2.17: Tham gia công tác xã hội, đoàn thể, chính.....	90
Bảng 2.18: Các phương tiện thông tin truyền thông về sản xuất nông nghiệp: (% số hộ gia đình/tổng số).....	91
Bảng 2.19: Nguồn gốc đất đai của hộ (% số hộ)	93
Bảng 2.20: Diện tích đất bình quân của hộ (sào).....	93
Bảng 2.21: Chất lượng đất ruộng của hộ	95
Bảng 2.22: Nguồn nước tưới tiêu cho đất ruộng của hộ/(bình quân % diện tích)	95
Bảng 2.23: Chất lượng đất ruộng bậc thang của hộ.....	96
Bảng 2.24: Nguồn nước tưới tiêu cho đất ruộng bậc thang của hộ	96
Bảng 2.25: Tuổi của vườn cây lâu năm của hộ.....	97
Bảng 2.26: Loại cây lâu năm của hộ.....	98
Bảng 2.27: Rừng và loại rừng của các hộ trong các khu vực	99
Bảng 2.28: Tổng thu từ các hoạt động sản xuất trong hộ (1.000đ)	102
Bảng 2.29: Tổng thu từ các hoạt động phi nông nghiệp của hộ (1.000đ).....	104
Bảng 2.30: Tổng chi cho các hoạt động nông lâm nghiệp của hộ (1.000đ)	104
Bảng 2.31: Tổng thu nhập bình quân của hộ (1.000đ)	105
Bảng 2.32: Giá trị tài sản bình quân của hộ (1.000đ)	106
Bảng 2.33: Tỷ lệ hộ khai thác sản phẩm từ rừng	106
Bảng 2.34: Các loại sản phẩm khai thác từ rừng (% hộ trả lời).....	107

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 2.1: Các hoạt động của hộ trong mẫu điều tra.....	89
Biểu đồ 2.2: Tỷ lệ phần trăm loại rừng trong các nhóm hộ.....	100

DANH MỤC SƠ ĐỒ

Sơ đồ 1.1: Khung phân tích sinh kế.....	17
Sơ đồ 1.2: Các nguồn lực trong đánh giá sinh kế của hộ gia đình nông dân.....	46
Sơ đồ 2.1: Sinh kế của các hộ theo 2 khu vực gần và xa rừng.....	108

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Chưa bao giờ vấn đề môi trường lại được quan tâm và đề cập nhiều đến như hiện nay, vì nó ảnh hưởng trực tiếp hàng ngày hàng giờ đến cuộc sống của vạn vật trên trái đất. Cùng với hiện tượng “hiệu ứng nhà kính”. Trái đất và khí quyển được xem như là một nhà kính khổng lồ, trong đó trái đất của chúng ta đang nóng dần lên, Môi trường quanh ta đang ngày càng xấu đi bởi chính các tác động xấu của chúng ta đến môi trường tự nhiên như: việc quản lý rừng không được tốt dẫn đến tệ nạn phá rừng, khai thác rừng trái phép ngày càng nghiêm trọng trên phạm vi toàn cầu, khí thải của nền sản xuất công nghiệp trên toàn thế giới... Môi trường xấu đã tác động tiêu cực ngược lại chính cuộc sống của chúng ta mà cái giá phải trả đó là các cơn lũ quét, lụt lội hay đất đai bị xói mòn và rửa trôi, sa mạc hóa, thiếu nước cho sản xuất nông nghiệp và sinh hoạt của người dân, ô nhiễm môi trường nước, không khí, dịch bệnh, hạn hán... Ở Việt Nam, Chính phủ và người dân cũng đã nhận thức rõ ràng vấn đề bảo vệ môi trường này không còn là vấn đề riêng của một quốc gia mà là vấn đề chung của toàn nhân loại. Bảo vệ môi trường sống cho bản thân chúng ta cũng chính là gìn giữ cho các thế hệ mai sau. Cùng với sự trợ giúp của các tổ chức nước ngoài về kinh nghiệm, phương pháp kỹ thuật và vốn, chính phủ Việt Nam và các ban ngành có liên quan đã hợp sức cùng với người dân triển khai các dự án tại khu vực vùng đệm nhằm duy trì và bảo tồn thiên nhiên, cải thiện môi trường sống, nâng cao nhận thức và mức sống của người dân trong khu vực vùng đệm, nhờ đó mà gián tiếp duy trì và bảo vệ các khu vực bảo tồn thiên nhiên.

Rừng ATK Định Hóa, tỉnh Thái Nguyên là một bộ phận đặc biệt quan trọng trong quần thể di tích lịch sử cách mạng ATK – Định Hóa. Chính vì vậy

mà đã được Đảng và Chính phủ quan tâm rất nhiều. Hiện nay, đời sống của nhân dân vùng ATK tuy có được cải thiện nhưng vẫn còn nhiều khó khăn. Có những khu vực người dân đã quản lý rừng rất tốt, việc quản lý rừng tại đây có nhiều mục đích khác nữa là bảo tồn khu di tích lịch sử.

Thế nhưng thực tế người dân sống gần rừng có nhiều rừng lại đa phần là hộ nghèo do vậy câu hỏi đặt ra: Liệu có phải việc họ phải bảo vệ rừng mà nghèo đi không? Thực chất việc duy trì và bảo vệ rừng ATK Định Hóa ảnh hưởng đến đời sống người dân là như thế nào? Người dân nơi đây đã chấp nhận đánh đổi những gì để phải bảo vệ rừng?...Đó là những câu hỏi mà chúng ta cần phải nghiên cứu để có những giải pháp mang tính bền vững cho người dân nơi đây, và giúp cho việc quản lý rừng ở những khu vực khác.

Xuất phát từ lý do đó, chúng tôi chọn nghiên cứu đề tài: **“Tác động của việc duy trì và bảo vệ rừng đến sinh kế của người dân trong khu vực ATK huyện Định Hóa tỉnh Thái Nguyên”**.

2. Mục tiêu nghiên cứu

2.1. Mục tiêu chung

Mục tiêu chung của đề tài nghiên cứu nhằm đánh giá được sự tác động của việc duy trì và bảo vệ rừng nhằm phát triển sinh kế cho người dân trong khu vực ATK Định Hóa tỉnh Thái Nguyên.

2.2. Mục tiêu cụ thể

- Đánh giá thu nhập của hộ giữa các vùng
- So sánh cấu trúc thu nhập của hộ giữa các vùng
- Sự tham gia và các nguồn doanh thu
- Sử dụng tài nguyên rừng phân theo nhóm hộ
- Nhận thức về các hoạt động gây ô nhiễm
- Sự thay đổi thu nhập của hộ theo đánh giá của người dân
- Sự chuyển dịch kinh tế giữa các nhóm hộ